

5. Brovkova A.L. Evoljucija finansovo-pravovogo reguljuvannja rynku cinnih paperiv v Ukraїni // Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verhovnoi' Rady Ukraїny. – 2014. – № 1. – S. 30-36.

6. Vnutrishnja torgivlja: Ekonomichna statystyka: Statystychna informacija Derzhavnoi' sluzhby statystyky Ukraїny : <http://www.ukrstat.gov.ua>

7. Ul'janova N. Kudy vygidno investuvaty v 2016 roci : NV. Novoe vremja : <http://nv.ua/ukr/publications/kudivigidno-investuvati-v-2016-rotsi-92832.html>

8. Programa rozvytku fondovogo rynku : Nacional'na komisija z cinnih paperiv ta fondovogo rynku : <http://nssmc.gov.ua/fund/development/plan>

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

Голубка Степан Михайлович, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів і кредиту ДВНЗ «Університет банківської справи»

вул. Андріївська, 1, м. Київ, 04070,

e-mail: holubkas@ukr.net

Бенедисюк Дмитро Ігорович, Національний університет «Києво-Могилянська академія».

ДАНИЕ ОБ АВТОРАХ

Голубка Степан Михайлович, доктор экономических наук, доцент, профессор кафедры финансов и кредита ДВНЗ «Университет банковского дела»

ул. Андреевская, 1, г. Киев, 04070,

e-mail: holubkas@ukr.net

Бенедисюк Дмитрий Игоревич, Национальный университет «Киево-Могилянская академия».

DATA ABOUT THE AUTHORS

Holubka S.M., PhD, Associate Professor, Senior Researcher at the Department of Economics and Finance The Academy of Financial Management,

38-44 Degtyarivska Str., Kyiv, 04119, Ukraine.

e-mail: holubkas@ukr.net

Benedysjuk Dmytro Igorovych, National University of «Kyiv-Mohyla Academy».

УДК 336.142.3

ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Гусаревич Н.В.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання щодо формування доходів бюджету в умовах економічних перетворень.

Метою дослідження є розкриття методологічних та практичних положень становлення та розвитку системи формування доходів бюджету в умовах економічних перетворень.

Методи дослідження. У роботі застосовано сукупність наукових методів і підходів, у тому числі порівняння, аналізу, теоретичного узагальнення, системний та структурний методи, що дозволило реалізувати концептуальну єдність дослідження.

Результати роботи. Розкрито методологічні та практичні положення формування доходів бюджету України в умовах економічних перетворень. Досліджено структуру доходної частини зведеного бюджету України. Визначено особливості становлення та розвитку вітчизняної системи бюджетного регулювання економічного розвитку.

Галузь застосування результатів. Організація та проведення наукових досліджень в процесі розробки основних напрямів реалізації бюджетної політики в системі доходів бюджету.

Висновки. Доходи бюджету є вагомим інструментом забезпечення соціально-економічного розвитку країни. Економічна сутність доходів бюджету розкривається як сукупність фінансових відносин в процесі акумуляції частки валового внутрішнього продукту до централізованих фондів під впливом заходів державного регулювання. Формування доходів бюджету виконує акумулюючу та розподільчо-регулюючу функції разом із реалізацією основних фінансових та соціальних принципів. Система формування доходів бюджету має бути збалансованою у середньостроковому та довгостроковому періодах, що насамперед стосується заборгованості суб'єктів підприємницької діяльності щодо сплати податків і зборів, рівня виконання запланованих бюджетних показників. В умовах економічних перетворень доцільним є удосконалення інституційного середовища та фінансового інструментарію планування та прогнозування бюджетних доходів. На сучасному етапі необхідним є переосмислення сутності системи формування доходів бюджету у процесі стимулювання економічних процесів, підвищення теоретико-методологічного рівня бюджетно-податкової політики та враховуючи вітчизняний і зарубіжний досвід розробки на основі виявлених

особливостей бюджетно-податкового регулювання відповідної бюджетної політики, з одного боку як інструменту впливу, з іншого як об'єкта регулювання економічного зростання.

Ключові слова: доходи бюджету, зведений бюджет, бюджетна політика, бюджетна система, фінансові відносини.

ФОРМИРОВАНИЕ ДОХОДОВ БЮДЖЕТА В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ

Гусаревич Н.В.

Предметом исследования являются теоретические и практические вопросы формирования доходов бюджета в условиях экономических преобразований.

Целью исследования является раскрытие методологических и практических положений становления и развития системы формирования доходов бюджета в условиях экономических преобразований.

Методы исследования. В работе применена совокупность научных методов и подходов, в том числе сравнения, анализа, теоретического обобщения, системный и структурный методы, что позволило реализовать концептуальное единство исследования.

Результаты работы. Раскрыты методологические и практические положения формирования доходов бюджета Украины в условиях экономических преобразований. Исследована структура доходной части сводного бюджета Украины. Определены особенности становления и развития отечественной системы бюджетного регулирования экономического развития.

Область применения результатов. Организация и проведение научных исследований в процессе разработки основных направлений реализации бюджетной политики в системе доходов бюджета.

Выводы. Доходы бюджета являются весомым инструментом обеспечения социально-экономического развития страны. Экономическая сущность доходов бюджета раскрывается как совокупность финансовых отношений в процессе аккумуляции доли валового внутреннего продукта к централизованным фондам под воздействием мер государственного регулирования. Формирование доходов бюджета выполняет аккумулирующую и распределительно-регулирующую функции, наряду с реализацией основных финансовых и социальных принципов. Система формирования доходов бюджета должна быть сбалансированной в среднесрочном и долгосрочном периодах, что прежде всего касается задолженности субъектов предпринимательской деятельности относительно уплаты налогов и сборов, уровня выполнения запланированных бюджетных показателей. В условиях экономических преобразований целесообразно совершенствование институциональной среды и финансового инструментария планирования и прогнозирования бюджетных доходов. На современном этапе необходимым является переосмысление сущности системы формирования доходов бюджета в процессе стимулирования экономических процессов, повышение теоретико-методологического уровня бюджетно-налоговой политики и учитывая отечественный и зарубежный опыт разработки на основе выявленных особенностей бюджетно-налогового регулирования соответствующей бюджетной политики, с одной стороны как инструмента влияния, с другой как объекта регулирования экономического роста.

Ключевые слова: доходы бюджета, сводный бюджет, бюджетная политика, бюджетная система, финансовые отношения.

THE FORMATION OF BUDGET IN CONDITIONS OF ECONOMIC REFORMS

Gusarevich N.V.

The subject of research are theoretical and practical issues on formation of budget revenues in conditions of economic reforms.

The aim of the study is to reveal the methodological and practical provisions for the establishment and development of the system of formation of budget revenues in conditions of economic reforms.

The methods of research. The paper applies a set of scientific methods and approaches, including comparison, analysis, theoretical synthesis, systemic and structural methods, which allows to implement conceptual unity of the study.

Results of work. The methodological and practical principles of formation of budget revenues of Ukraine in conditions of economic reforms. Investigated the structure of budget revenues of the consolidated budget of Ukraine. The features of formation and development of the national system of budgetary management in economic development.

Scope of results. Organization and conducting scientific research in the process of development of the main directions of implementation of budget policy in the system of budget revenues.

Conclusions. The revenue budget is an important tool to ensure socio-economic development of the country. The economic essence of revenues disclosed as an aggregate of financial relations in the process of accumulation of share of gross domestic product to centralized funds under the influence of measures of state regulation. The formation of budget revenues performs storage and distribution-regulatory functions, along with the implementation of fundamental financial and social principles. The system of formation of incomes of the budget

should be balanced in the medium and long term, especially debt of business entities regarding taxes and levies, the level of implementation planned budget targets. In terms of economic reforms, it is advisable to improve the institutional environment and financial instruments planning and forecasting budget revenues. What is required is the rethinking of the essence of the system of formation of budget revenues in the process of stimulation of economic processes, improving the theoretical and methodological level on fiscal policy and taking into account domestic and foreign experience of development based on the identified features fiscal regulation appropriate fiscal policy, both as an influence tool, the other as the object of regulation in economic growth.

Keywords: budget revenues, the consolidated budget, budgetary policies, budgetary system, financial relations.

Постановка проблеми. Доходи державного бюджету забезпечують соціально-економічний розвиток країни як на загальнодержавному, так і регіональному рівнях. Важливою умовою виконання бюджетом цієї ролі є збалансування її доходів з видатками. Адже значне перевищення видатків над доходами призводить до економічної кризи, зростання державного боргу, дефіциту бюджетів усіх рівнів. Багатогранність економічних відносин, що відбуваються у процесі бюджетного забезпечення соціально-економічного розвитку, вимагає ґрунтовного вивчення характеру та напрямів таких відносин. Державний бюджет впливає на всі процеси, які відбуваються у соціальній та економічній сферах суспільства. Тому актуальним є дослідження методів, видів і джерел формування державних доходів та проведення їх оцінки з метою виявлення шляхів їх збільшення та раціонального використання. В умовах економічних перетворень, формування доходів бюджету повинно здійснюватися із врахуванням економічної циклічності, використання дієвих бюджетних методів та інструментів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні основи формування доходів бюджету в умовах економічних перетворень представлені в наукових роботах таких зарубіжних вчених-науковців: Дж. Б'юкенена [2], А. Вагнер, Дж. М. Кейнса [5], А. Лернер, Р. Масгрейв, П. Самуельсона [7], А. Сміта, Дж. Стігліца, А. Пігу, С. Фішера, Е. Хансена, Дж. Хікса. Питанням дослідження доходів бюджету присвячені праці вітчизняних вчених: О. Барановського, Т. Боголіб [1], О. Василика, А. Вдовиченка [8], І. Запатріної, І. Лук'яненко, Л. Лисяк [6], І. Луніної, І. Лютого, В. Опаріна, В. Федосова [9], І. Чугунова [10,11], С. Юрія та інших.

Разом з тим, на сучасному етапі розвитку державних фінансів не існує єдиного підходу до визначення системи формування доходів державного бюджету в умовах економічних перетворень, що зумовлює необхідність подальшого дослідження даної проблематики.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання щодо формування доходів бюджету в умовах економічних перетворень.

Метою статті є розкриття методологічних та практичних положень становлення та розвитку системи формування доходів бюджету в умовах економічних перетворень.

Завдання дослідження. На основі вказаної мети у статті здійснюється оцінка специфіки формування доходів бюджету в умовах економічних перетворень, досліджується структура доходної частини зведеного бюджету України.

Методи дослідження. У роботі застосовано сукупність наукових методів і підходів, у тому числі порівняння, аналізу, теоретичного узагальнення, системний та структурний методи, що дозволило реалізувати концептуальну єдність дослідження.

Результати дослідження. Бюджет як фінансовий план грошових коштів держави, формується під впливом бюджетно-податкової політики. В Україні за роки трансформаційних змін остання формувалася в умовах економічної кризи, що позначилося на їх характері, оскільки, з одного боку, постійною залишалася проблема мобілізації коштів до бюджету для виконання державою своїх функцій і зобов'язань, а з іншого – об'єктивним був безперервний процес втрати одних джерел фінансових надходжень до бюджету і пошуку у відповідності з цим інших, які б відповідали новій системі господарювання.

На даному етапі економічних перетворень проблеми формування достатнього обсягу доходів бюджету і забезпечення ефективного їх використання набувають особливої уваги. Доходи бюджету відіграють важливу роль у соціально-економічному розвитку суспільства. Централізація частини ВВП і фінансових ресурсів держави у бюджетах різних рівнів дає можливість проводити єдину фінансову політику, забезпечувати перерозподіл коштів на користь пріоритетних галузей економіки, задовольняти приблизно на однаковому рівні потреби соціальної сфери, незалежно від того, на якій території функціонують її установи. Доходи бюджету, з одного боку є результатом розподілу ВВП між різними учасниками відтворювального процесу, а з іншого - об'єктом подальшого розподілу сконцентрованої в руках держави вартості, тому що остання використовується для формування бюджетів різного рівня.

Дослідження проблем формування доходної частини Державного бюджету України є необхідним тому, що саме бюджет характеризує рівень економічного розвитку країни, і завдяки правильному здійсненню бюджетного процесу забезпечується економічна і соціальна стабільність та належний життєвий рівень населення. Через державний бюджет органи виконавчої влади здійснюють реалізацію внутрішньої і зовнішньої політики, державне регулювання і стимулювання економіки, фінансування соціальної політики з врахуванням довгострокових інтересів країни. Збільшення асигнувань з державного бюджету сприяє зростанню сукупного попиту в економіці і, відповідно, збільшенню випуску продукції і зайнятості.

Формування дохідної частини бюджету є важливим для будь-якої країни, оскільки для забезпечення виконання своїх функцій держава повинна мати відповідні фінансові ресурси. Джерелами їх формування можуть бути податки та власні доходи держави. Однак податки, які є формою примусового відчуження результатів діяльності юридичних і фізичних осіб у власність держави, або, інакше, платою за виконання державою її функцій, відрахуванням частини вартості ВВП на загальносуспільні потреби, без задоволення яких сучасне суспільство існувати не може, стали не тільки головним джерелом доходів бюджету держави, але й важливим фактором впливу на економічну систему.

Склад доходів бюджету, форми мобілізації грошових ресурсів до бюджету залежать від системи та методів управління, а також від завдань, що вирішуються суспільством у той чи інший період. Сукупність усіх видів доходів, їх взаємопов'язане застосування становлять систему доходів бюджету. Дана система покликана вирішувати не лише фіскальні, а й регулятивні завдання: стимулювати зростання виробництва і підвищення його ефективності, сприяти прискоренню інноваційних процесів, забезпечувати соціальні гарантії населенню та розвиток соціальної сфери. Обсяг і структура дохідної частини бюджету досить суттєво позначаються як на окремих галузях, так і на економіці в цілому. Від ступеня оптимальності співвідношень між елементами бюджетної системи залежить рівень збалансованості бюджетного регулювання та ефективність його впливу на динаміку соціально-економічного розвитку держави та адміністративно-територіальних одиниць. Використання доходів бюджету як інструменту регулювання соціально-економічного розвитку країни мають певні особливості в період трансформаційних змін в економіці, які полягають у забезпеченні макроекономічної рівноваги, створенні сприятливого фінансово-економічного середовища для розвитку стратегічних галузей. Важливим напрямом регулюючої ролі доходів бюджету є вплив на економічне зростання країни. Формування доходів бюджету має здійснюватись із врахуванням напрямів соціально-економічного розвитку країни, спрямованих на забезпечення сприятливого макроекономічного середовища, стабілізацію системи державних фінансів [12].

Таким чином, на формування доходів бюджету здійснює вплив низка складових бюджетно-податкової політики, зокрема рівень податкових ставок, податкова база, податкові пільги, адміністрування податків, структура та обсяг видатків, та певні макроекономічні фактори: економічний стан, що вимірюється обсягом ВВП, структура економіки, що відображається в складових ВВП таких, як споживання, інвестиції, експорт та імпорт; фонд оплати праці та фінансові результати діяльності підприємств та організацій.

Бюджетна політика країни визначається не лише тенденціями доходів бюджету держави, а й співвідношенням даного показника до величини валового внутрішнього продукту, що дає змогу оцінити фактичний рівень бюджетної централізації, віднести тип бюджетної політики до однієї з існуючих моделей та розробити комплекс заходів стосовно пом'якшення чи посилення рівня централізації. У країнах з високим рівнем розвитку економіки частина ВВП, що перерозподіляється через бюджет, є досить вагомим, а бюджетні доходи справляють значний вплив на вторинний перерозподіл ВВП та розширене відтворення. Тобто перед кожною державою, враховуючи як її історичні та національні особливості, так і фазу економічного циклу, стоїть завдання пошуку оптимальної межі централізації, за якою підвищення фіскального навантаження на економіку не призведе до послаблення ділової активності суб'єктів господарювання, скорочення їх фінансових можливостей до відтворення виробництва, а відтак до погіршення інвестиційного клімату, зниження темпів економічного розвитку та зростання масштабів ухилення від сплати податків [4].

Особливості формування доходів бюджету у системі фінансово-економічного регулювання виявляються у їх складі та структурі, ефективність їх прогнозування визначає рівень результативності здійснення органами державної влади та місцевого самоврядування покладених на них функцій. На сучасному етапі розвитку економічних систем за показником розподілу ВВП через бюджетну систему, тобто його централізації, виділяють такі основні моделі фінансових відносин у суспільстві: американська – що передбачає максимальне самофінансування юридичних осіб та самозабезпечення фізичних осіб й відзначається невисоким показником бюджетної централізації (в рамках 25–30 відсотків ВВП); західноєвропейська – характеризується паралельним функціонуванням та фінансуванням як державних так і комерційних установ в соціальній сфері. Державна соціальна політика є достатньо широкою, та переважає країни з американською моделлю. Показник централізації ВВП коливається на рівні 35–40 відсотків, що відображає помірний її рівень; скандинавська модель – характеризується досить розгалуженою державною соціальною сферою, яка формує ґрунтовні передумови зростання соціальної стабільності та забезпечення. Рівень централізації ВВП складає близько 50–60 відсотків. У методиці розрахунку рівня економічної безпеки України (затвердженої наказом Міністерства економіки України № 60 від 02.03.2007 року) головним індикатором стану фінансової безпеки України є рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет (без урахування доходів Пенсійного фонду України) з пороговим значенням 28–30 відсотків. Динаміка частки доходів зведеного бюджету у валовому внутрішньому продукті України представлена в таблиці.

Як свідчать дані таблиці, середній показник розподілу валового внутрішнього продукту через бюджетну систему за 2001-2015 роки складає – 29,80 відсотка. В розрізі п'ятирічних періодів 2001-2005 років – 27,88 відсотка, 2006-2010 років – 30,49 відсотка, 2011-2015 років – 31,02 відсотка. Таким чином, спостерігається чітка тенденція до зростання частки розподілу ВВП через зведений бюджет країни, що зумовлено необхідністю наповнення бюджету та збільшення його доходів через зростання видатків держави.

Частка доходів Зведеного бюджету України у валовому внутрішньому продукті за період 2001–2015 років, %

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Податкові надходження	17,97	20,11	20,31	18,31	22,22	23,10	22,38	23,96	22,78	21,65	25,70	25,55	24,33	23,46	25,98
Неподаткові надходження	8,03	6,51	6,81	7,13	7,20	7,44	6,73	6,38	6,39	6,82	4,61	5,73	5,84	5,14	7,17
Доходи від операцій з капіталом	0,24	0,49	0,67	0,72	0,63	0,59	0,89	0,71	0,41	0,29	0,18	0,21	0,11	0,13	0,09
Офіційні трансферти від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій	0,10	0,13	0,07	0,12	0,05	0,04	0,01	0,01	0,07	0,03	0,04	0,01	0,10	0,34	0,10
Цільові фонди	0,54	0,22	0,30	0,23	0,29	0,39	0,50	0,35	0,24	0,26	0,08	0,06	0,05	0,03	0,03
Всього	26,89	27,46	28,17	26,51	30,40	31,57	30,51	31,42	29,89	29,05	30,61	31,57	30,43	29,11	33,37

Найбільша частка ВВП розподіляється через податкову систему. Так, податкові надходження бюджету за 2001-2015 роки складають в середньому 22,52 відсотка. В розрізі п'ятирічних періодів 2001-2005 років – 19,78 відсотка, 2006-2010 років – 22,77 відсотка, 2011-2015 років – 25,00 відсотка. Неподаткові надходження також становлять значну частку перерозподілу валового внутрішнього продукту та складають – 6,53 відсотка, у 2001-2005 роках – 7,14 відсотка, 2006-2010 роках – 6,75 відсотка, 2011-2015 років – 5,70 відсотка. Динаміка податкових надходжень повністю відповідає загальній тенденції до зростання, адже вони є базовими джерелами формування доходів бюджету. В той час як неподаткові надходження зменшуються, що свідчить про переорієнтацію національної економічної системи та зростання податкового навантаження на неї. Також чітку тенденцію до зниження за останні п'ять років показують цільові державні фонди. Так, їх частки зменшилися з 0,26 відсотків у 2010 році до 0,03 відсотків у 2015 році.

За аналізований період структура доходів державного бюджету значно змінилася, що зумовлено як зміною політики доходів, зокрема податкової політики (зміна податкових ставок, бази оподаткування, податкових пільг тощо), так і розподілом загальнодержавних доходів між різними ланками бюджетної системи, а також зміною економічної ситуації в цілому.

За період 2001-2015 роки середнє значення частки податкових надходжень у структурі доходної частини зведеного бюджету становило 75,41 відсотка, неподаткових надходжень – 22,05 відсотка, доходів від операцій з капіталом – 1,44 відсотка, цільових фондів – 0,28 відсотка, офіційних трансфертів – 0,82 відсотка відповідно. У розрізі п'ятирічних періодів 2001-2005 років – значення показника становило – 70,87 відсотка, 2006-2010 роки – 74,71 та 2011-2015 років – 80,66 відсотка. Дана тенденція до зростання питомої ваги податкових надходжень в структурі зведеного бюджету свідчить про певні зміни у державній політиці формування бюджетних доходів. Таким чином, відбулося зростання питомої ваги податкових надходжень на майже на 10 відсотка лише за останні 15 років. Збільшення даного показника в періоді 2011-2015 роки, було зумовлено перенесенням рентної плати із неподаткових до податкових надходжень, прийняттям та введенням в дію нового Податкового кодексу України, покращенням механізму адміністрування базових податків, та зменшенням числа нецільових податкових пільг. При цьому відбулося зниження частки неподаткових надходжень, що за аналізований період зменшилась на 12,2 відсотків. Проте у 2015 році даний показник характеризувався ростом та склав 21,49 відсотка порівняно із 17,67 відсотка у 2014 році. Частка доходів від операцій з капіталом у 2015 році склала 0,44 відсоткових пункти, що 0,08 відсотка більше ніж за у 2014 році. Цільові фондів стабілізувалися та з 2012 року були на рівні 0,19 відсотка, проте у 2015 різко зменшилися та склали всього 0,09 відсотка. Водночас, значення питомої ваги офіційних трансфертів за останні п'ять років у середньому зросло на 0,25 відсоткових пункти, що пов'язано із суттєвим зростанням обсягів надходжень в рамках програм допомоги Європейського Союзу, яка становить близько 90 відсотків усіх трансфертів та 1,09 відсотка від доходів зведеного бюджету.

В розрізі податкових надходжень варто розглянути їх структуру та динаміку. Найбільше фіскальне значення для бюджету у період 2001-2015 роки має податок на додану вартість. Який за аналізований період становить близько 26,68 відсотка. Також спостерігається чітко виражена тенденція до зростання надходжень саме податку на додану вартість в розрізі п'ятирічок: 20,14 відсотка за 2001-2005 роки, 29,14 відсотка - за 2006-2010 роки та 30,82 відсотка за 2011-2015 роки. Протягом аналізованого періоду спостерігалось зростання частки непрямих податків у доходах зведеного бюджету з 21,9 відсотка за період 2001-2005 роки до 33,5 відсотка за період 2011-2015 роки, що свідчить про зростаючу роль даних податків в загальній структурі перерозподільних відносин. Основну частку в структурі ПДВ становило бюджетне відшкодування у середньому за досліджувані роки – 22,6 відсотка..

Податок на доходи фізичних осіб займає друге місце у структурі доходів зведеного бюджету України та складає в середньому 15,7 відсотка. Так за період 2001-2005 років – значення показника становило – 15,75 відсотка, 2006-2010 роки – 15,41 відсотка та 2011-2015 років – 15,82 відсотка. Зростання показника, яке відбулося за останні роки зумовлено введенням прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб та підвищенням ефективності його адміністрування.

Податок на прибуток підприємств також є досить важливою складовою доходної частини зведеного бюджету України, хоч в останні роки зафіксовано стійку тенденцію до його зниження. Частка податку у зведеному бюджеті за аналізований період в середньому складає 14,46 відсотка, в той час як у періоді 2001-2005 роки він був на рівні 16,6 відсотка, 2006-2010 років – 14,38 відсотка, 2011-2015 років – 11,67 відсотка. Суттєве зниження даного показника спостерігалось у період економічної рецесії з піком у 2009 році, а також у 2013-2014 роках. Виявлена тенденція до зниження частки податку на прибуток підприємств зумовлена як макроекономічними так і суспільними факторами такими як економічна рецесія, втрата виробничого потенціалу внаслідок територіального конфлікту, а також зниженням ставки податку із рівня 25 відсотків у 2010 році до 18 відсотків у 2014 році.

Акцизний податок виступає дієвим компенсаторним заходом державного податкового регулювання з метою зниження рівня дефіциту бюджету, шляхом збільшення ставок акцизного податку, що в свою чергу зумовило зростання його фіскального значення. За період 2001-2015 роки надходження акцизного податку в структурі зведеного бюджету України становили в середньому 7 відсотків, коли за період 2001-2005 роки його значення складало – 6,33 відсотка, за 2006-2010 роки – 6,21 відсотка, а 2011-2015 роки – 8,83 відсотка.

До основних неподаткових надходжень зведеного бюджету варто віднести доходи від власності, які хоч і мають нестабільний характер та не є надійним джерелом забезпечення надходжень, але вони обумовлені виконанням економічних функцій державою як власника економічних ресурсів. Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційного та побічного продажу є досить незначними в загальній структурі надходжень. З метою збільшення доходів зведеного бюджету за рахунок неподаткових надходжень, а саме від адміністративних зборів та платежів і доходів від власності необхідним є збільшення кількості послуг, що надаються державними органами та пошук нових видів платних послуг, які дозволять забезпечити належний рівень доходів бюджету.

Стратегічні пріоритети удосконалення системи формування доходів бюджету в Україні передусім перебувають у сфері податкового регулювання. Потребує подальшого вдосконалення діюча система пільгового оподаткування, з метою уникнення необґрунтованих втрат доходів бюджету. Надання податкових пільг доцільно здійснювати в межах пріоритетів державної соціально-економічної політики. Разом з тим, виходячи з досвіду розвинутих країн, доцільним є збереження пільг соціальної спрямованості, а також пільг, спрямованих на інновації, енергозбереження та підвищення енергоефективності. В економічному аспекті обґрунтовано доцільність подальшого зниження ставки податку на прибуток підприємств виключно на реінвестовану в модернізацію та розширення виробництва частку, імплементацію системи регулювання трансфертного ціноутворення; зменшення податкового навантаження на фонд оплати праці; індексацію відповідно до рівня інфляції акцизного та підвищення ставок екологічного оподаткування; поступового зростання рентних та природно-ресурсних платежів. У соціальному аспекті важливим є удосконалення прогресивної шкали ставок оподаткування доходів фізичних осіб. Доцільним є врахування сімейного стану платника, запровадження оподаткування доходів від розміщення коштів на депозитних рахунках; удосконалення механізму непрямого оподаткування щодо товарів споживання, оподаткування нерухомого майна. Враховуючи зазначене доцільно скасувати численні спеціальні податки і збори, частка яких не перевищує трьох відсотків доходів бюджету. При цьому важливо застосовувати комплексний підхід, що дозволить не тільки удосконалити інструменти податкового регулювання, а й структурувати їх застосування в часі.

Перспективне бюджетне прогнозування та планування спрямоване на посилення ролі бюджету як інструменту фінансового регулювання сприяє підвищенню рівня керованості бюджетним процесом. Прогнозування доходної частини бюджету є динамічним процесом, який має враховувати інституційні зміни фінансової системи країни та структурні особливості вітчизняної економіки [11].

Висновки. Доходи бюджету є вагомим інструментом забезпечення соціально-економічного розвитку країни. Економічна сутність доходів бюджету розкривається як сукупність фінансових відносин в процесі акумуляції частки валового внутрішнього продукту до централізованих фондів під впливом заходів державного регулювання. Формування доходів бюджету виконує акумулюючу та розподільчо-регулюючу функції разом із реалізацією основних фінансових та соціальних принципів. Система формування доходів бюджету має бути збалансованою у середньостроковому та довгостроковому періодах, що насамперед стосується заборгованості суб'єктів підприємницької діяльності щодо сплати податків і зборів, рівня виконання запланованих бюджетних показників. В умовах економічних перетворень доцільним є удосконалення інституційного середовища та фінансового інструментарію планування та прогнозування бюджетних доходів. На сучасному етапі необхідним є переосмислення сутності системи формування доходів бюджету у процесі стимулювання економічних процесів, підвищення теоретико-методологічного рівня бюджетно-податкової політики та враховуючи вітчизняний і зарубіжний досвід розробки на основі виявлених особливостей бюджетно-податкового регулювання відповідної бюджетної політики, з одного боку як інструменту впливу, з іншого як об'єкта регулювання економічного зростання.

Список використаних джерел

1. Боголіб Т.М. Інституційна основа бюджетної системи України / Т.М. Боголіб // *Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая*, 2013. - № 2(44). – С. 57-68.
2. Б'юкенен Дж. Суспільні фінанси і суспільний вибір / Дж. Б'юкенен, М. Масгрейв, А. Річард ; пер. з англ. - К. : Києво-Могилян. акад., 2004. - 176 с.
3. Воробйова О.І. Бюджет України: стан та перспективи / О.І. Воробйова // *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. - 2013. - № 2. - С. 12-18.
4. Дорошенко О.О. Особливості формування дохідної частини бюджету України / О.О. Дорошенко // *Ефективна економіка*. – 2015. – № 10. – С. 112-123
5. Кейнс Дж. М. *Общая теория занятости, процента и денег* / Дж. М. Кейнс ; пер. с англ. - М. : Гелиос, 2012. - 352 с.
6. Лисяк Л.В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України : монографія / Л.В. Лисяк. - К. : ДННУ АФУ, 2009. – 600 с.
7. Самуэльсон П.Э. *Экономика*. - 18-е изд. / П.Э. Самуэльсон, В.Д. Нордхаус ; пер.с англ. - М. : Вильямс, 2010. - 1360 с.
8. Серебрянський Д.М. Оцінка рівня та ефективності перерозподілу ВВП через публічний сектор економіки України / Д.М. Серебрянський, А.М. Вдовиченко, А.І. Зубрицький // *Фінанси України*. – 2013. – № 4. – С. 45-57 .
9. *Теорія фінансів* / за ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. - К. : Центр учбов. л-ри, 2010. - 576 с.
10. Чугунов І.Я. Бюджетний механізм регулювання економічного розвитку / І.Я. Чугунов. - К. : НІОС, 2003. - 488 с.
11. Чугунов І.Я. Довгострокова бюджетна стратегія у системі економічної циклічності / І.Я. Чугунов // *Вісн. Київ. нац. торг.-екон. ун-ту*. - 2014. - № 5. - С. 64–77.
12. Чугунов І.Я. Доходи бюджету як складова системи бюджетного регулювання / І.Я. Чугунов, О.В. Зварич // *Наукові праці НДФІ*. - 2007. - Вип.1. - С. 3-13.

References

1. Boholib T.M. *Instytutsiyna osnova byudzhethnoyi systemy Ukrayiny* // *Nauchnye trudyi DonNTU. Seryya: ekonomicheskaya*, 2013. - № 2(44). – S. 57-68.
2. *V»yukenen Dzh., Masgreyv M., Richard A. Suspil'ni finansy i suspil'nyy vybir ; per. z anhl.* - K. : Kyievo-Mohylyan. akad., 2004. - 176 s.
3. Vorobyova O.I. *Byudzheth Ukrayiny: stan ta perspektyvy* // *Naukovyy visnyk: Finansy, banky, investytsiyi*. - 2013. - № 2. - S. 12-18.
4. Doroshenko O.O. *Osoblyvosti formuvannya dokhidnoyi chastyny byudzhetu Ukrayiny* // *Efektivna ekonomika*. – 2015. – № 10. – S. 112-123
5. *Keyns Dzh. M. Obshchaya teoriya zanyatosty, protsenta y deneh ; per. s anhl.* - M. : Helyos, 2012. - 352 s.
6. *Lysyak L.V. Byudzhethna polityka u systemi derzhavnoho rehulyuvannya sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku Ukrayiny : monohrafiya.* - K. : DNNU AFU, 2009. - 600 s.
7. *Samuəl'son P.Э., Nordkhaus V.D. Ekonomyya.* - 18-e yzd. per.s anhl. - M. : Vyl'yams, 2010. - 1360 s.
8. *Serebryans'kyu D.M., Vdovychenko A.M., Zubryts'kyu A.I. Otsinka rivnya ta efektyvnosti pererозpodilu VVP cherez publichnyy sektor ekonomiky Ukrayiny* // *Finansy Ukrayiny*. – 2013. – № 4. – S. 45-57.
9. *Teoriya finansiv / za red. V.M. Fedosova, S.I. Yuriya.* - K. : Tsentр uchbov. l-ry, 2010. - 576 s.
10. *Chuhunov I.Ya. Byudzhethnyy mekhanizm rehulyuvannya ekonomichnoho rozvytku.* - K. : NIOS, 2003. - 488 s.
11. *Chuhunov I.Ya. Dovhostrokovaya byudzhethna stratehiya u systemi ekonomichnoyi tsyklichnosti* // *Visn. Kyiv. nats. torh.-ekon. un-tu*. - 2014. - № 5. - S. 64–77.
12. *Chuhunov I.Ya., Zvarych O.V. Dokhody byudzhetu yak skladova systemy byudzhethnoho rehulyuvannya* // *Naukovi pratsi NDFI*. - 2007. - Vyp.1. - S. 3-13.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Гусаревич Наталія Володимирівна, аспірант кафедри фінансів
Київський національний торговельно-економічний університет
вул. Милютенка 6а, м. Київ, 02156, Україна
email: asshatten@mail.ru

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Гусаревич Наталия Владимировна, аспирант кафедры финансов
Киевский национальный торгово-экономический университета
ул. Милютенка 6а, м. Киев, 02156, Украина
email: asshatten@mail.ru

DATA ABOUT THE AUTHOR

Gusarevich N.V, post-graduate student of the finance department
Kyiv National Trade and Economics University,
Milyutenka Street, 6a, Kyiv , 02156, Ukraine
email: asshatten@mail.ru